

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2000 vp

Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ja laista sopimuksen lainsäädäntöalaaan kuuluvien määräysten voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä syyskuuta 2000 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ja laista sopimuksen lainsäädäntöalaaan kuuluvien määräysten voimaansaattamiseksi (HE 88/2000 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Kaarle J. Lehmus, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Helena Partanen, puolustusministeriö
- järjestöpäällikkö Kristiina Kumpula, Suomen Punainen Risti.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 9 päivänä joulukuuta 1994 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen. Yleissopimuksen pääsisältönä on Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuuden suojaaminen eri kansainvälisissä operatioissa sekä henkilöstöön kohdistuvien hyökkäysten tuomitseminen. Sen tarkoituksena on määrätä rangaistaviksi tietyt henkilöstöön koh-

distuvat rikokset, estää tällaiset rikokset, määrätä rikoksesta epäiltyjen syyttämisestä ja luovutuksesta sekä oikeusavusta.

Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 15 päivänä tammikuuta 1999. Suomen osalta yleissopimus tulee voimaan 30. päivänä ratifioimiskirjan tallettamisesta. Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samankaltaisesti kuin yleissopimus.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kansainvälisiä rauhanturvatoimia edellyttäneet kriisit ovat 1990-luvulla olleet tyypillisesti valtioiden sisäisiä, eri etnisten ja uskonnollisten ryhmien välisiä väkivaltaisista yhteenottoja. Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) rauhanturvaoperaatiot ovat kriisien luonteen muuttumisen myötä 1990-luvun aikana muuttuneet yhä vaativammiksi ja niihin osallistuvan henkilöstön kannalta vaarallisemmiksi.

YK:n rauhanturvaoperaatiot Somaliassa (UNOSOM II), entisen Jugoslavian alueella (erityisesti UNPROFOR-operaatio) ja Kamputseassa (UNTAC) kuvaavat muutosta hyvin. YK:n rauhanturvaoperaatioiden yhteydessä on vuodesta 1948 lähtien toteutetuissa 46 operaatiossa kuollut YK:n tietojen mukaan 1 654 niihin osallistunutta sotilas-, poliisi- ja siviilihenkilöä, joista edellä yksilöityjen vuosina 1992—1995 toteutettujen kolmen rauhanturvaoperaation osuus on yhteensä yli 450 kuolonuhria. Esimerkiksi vuodesta 1978 jatkuneessa Etelä-Libanonin UNIFIL-operaatiossa on koko aikana kuollut noin 240 operaatioon osallistunutta.

Rauhanturvaoperaatioiden vaativuuden ja vaarallisuuden lisääntyttä valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii kaikin tavoin edistämään rauhanturvaoperaatioihin osallistuvan henkilöstön turvallisuuden parantamista. Valiokunta pitää Uuden-Seelannin ja Ukrainan aloitteen perusteella valmisteltua yleissopimusta YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuuden parantamiseksi erittäin tervetulleena.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yleissopimuksen on hallituksen esityksen mukaan toistaiseksi ratifioinut vasta 30 valtiota ja allekirjoittanut 43 valtiota. Valiokunta korostaa, että Suomen tulee edistää pyrkimyksiä saada yleissopimuksesta maailmanlaajuisesti kattava. Valiokunta pitää valitettavana, että yleissopimuksen hyväksyminen on Suomenkin osalta kestänyt kuusi vuotta siitä, kun Suomi joulukuussa 1994 allekirjoitti yleissopimuksen.

Yleissopimus ei hallituksen esityksen ja valiokunnan saaman selvityksen perusteella sisällä määräyksiä, jotka olisivat ristiriidassa Suomen voimassa olevan lainsäädännön, lähinnä rikoslain kanssa. Yleissopimus sisältää toisaalta useita määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan ja siten edellyttävät eduskunnan hyväksymistä. Esityksen perusteluissa käydään yksityiskohtaisesti läpi lainsäädännön alaan kuuluvat yleissopimuksen määräykset. Esityksen antamisen jälkeen perustuslakivaliokunta on antanut ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon (PeVL 38/2000 vp), joka on täsmentänyt lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten rajausta esimerkiksi kansainvälisten sopimusten erioikeuksia ja vapauksia koskevien määräysten osalta.

Valiokunta on tehnyt voimaansaattamislain 1 §:ään kielellisen täsmennyksen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 1 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

1 §

New Yorkissa 9 päivänä joulukuuta 1994 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen lainsäädännön alaan

kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa *sel-*
laisina (poist.) kuin Suomi on niihin sitoutunut.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Kimmo Kiljunen /sd
jäs.	Ulla Anttila /vihr	Juha Korkeaoja /kesk
	Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk	Outi Ojala /vas
	Antti Kalliomäki /sd	Mirja Ryyänen /kesk
	Bjarne Kallis /skl	Martti Tiuri /kok
	Ilkka Kanerva /kok	Ben Zyskowicz /kok.
	Antero Kekkonen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Antti Pelttari.